

Najwyższa Izba Kontroli (NIK) oceniła gospodarowanie środkami pochodzącymi ze sprzedaży uprawnień do emisji gazów cieplarnianych, wskazując na luki w efektywności ich wykorzystania i brak mechanizmów wiązania wydatków z celami klimatycznymi. Kontrola objęła okres od stycznia 2013 do czerwca 2023 roku, w którym Polska zarobiła blisko 94 mld zł ze sprzedaży uprawnień EU ETS. Choć działania były zgodne z przepisami, to zaledwie 1,3% tej kwoty przeznaczono bezpośrednio na cele związane z redukcją emisji.

System sprzedaży emisji CO₂ w Polsce

EU ETS (European Union Emissions Trading System) stanowi kluczowy unijny mechanizm przeciwdziałania globalnemu ociepleniu. System, wdrożony w 2005 roku, obejmuje około 10 tysięcy elektrowni i zakładów przemysłowych w UE. Od 2013 roku Polska rozpoczęła sprzedaż uprawnień poprzez aukcje, na których firmy kupują prawo do emisji CO₂. W latach 2013–2023 Polska uzyskała z tych aukcji dochód na poziomie 94 mld zł, z czego większość – ponad 84 mld zł – pochodzi z ostatnich lat (2019-2023).

Niedociągnięcia w kontroli nad funduszami

NIK wskazała na brak przejrzystości systemu gospodarowania środkami EU ETS. Blisko 90% uzyskanych funduszy nie było przypisanych do celów proklimatycznych. Wynikało to z przekazania ponad 63% dochodów do budżetu państwa, gdzie nie wyodrębniano tych środków do konkretnych działań. Z kolei prawie 25% trafiło do funduszy pozabudżetowych, które nie prowadziły dokładnej ewidencji wydatków, przez co nie można było ustalić, czy były one użyte zgodnie z zamierzeniami. Tym samym NIK odstąpiła od oceny, czy środki ze sprzedaży emisji EU ETS przyczyniły się do redukcji emisji CO₂ w Polsce.

Fundusze pozabudżetowe i brak przejrzystości

Część środków przeznaczano na Fundusz Wypłaty Różnicy Ceny, Fundusz Rekompensat Pośrednich Kosztów Emisji oraz Fundusz Przeciwdziałania COVID-19, jednak ministerstwo klimatu nie posiadało danych o sposobie ich wydatkowania. Przekazywane kwoty przewyższały często rzeczywiste potrzeby; tylko w 2022 roku było to 23 mld zł, z czego do końca 2022 roku ponad 12 mld zł pozostawało niewykorzystane, a brak był możliwości ich zwrotu do budżetu państwa.

Nieefektywne strategie i brak kontroli wewnętrznych

Pomimo wyraźnego wzrostu dochodów ze sprzedaży uprawnień w latach 2017–2022, Ministerstwo Klimatu i Środowiska nie przeprowadziło audytów wewnętrznych ani kontroli dotyczących zarządzania środkami EU ETS. Co więcej, kontrolerzy NIK zwrócili uwagę na zaniedbania w strategicznym planowaniu – ministerstwo nie wdrożyło Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, która miała obejmować m.in. przejście do gospodarki niskoemisyjnej.

Fundusz Modernizacyjny i brak transparentności

W ramach kontroli NIK wskazała, że do końca badania trwają prace nad ustawą dotyczącą Funduszu Transformacji Energetyki, którego środki miałyby pochodzić z dochodów EU ETS. Fundusz Modernizacyjny, którego celem jest wspieranie transformacji klimatycznej, dotąd nie był zasilany tymi środkami, co oznacza, że projekty w nim finansowane nie były przedmiotem kontroli.

Wyzwania w redukcji emisji non-ETS

Polska, zobowiązana do redukcji emisji gazów cieplarnianych o 21% w latach 2013–2020, spełniła wymagane limity emisji non-ETS, czyli takich, które nie obejmują przemysłowego handlu uprawnieniami

NIK o gospodarowaniu środkami z emisji CO₂ - brak pełnej kontroli nad wydatkami

Kategoria: Aktualności

Opublikowano: środa, 30, październik 2024 13:24

Katarzyna Sekuła

Odśloni: 1609

(m.in. w sektorze transportu i rolnictwa). Jednak w latach 2021–2030 Polska ma zredukować emisję non-ETS o dodatkowe 7%, podczas gdy poziom emisji w 2020 roku był blisko o 14% wyższy w stosunku do 2005 roku. Ministerstwo Klimatu i Środowiska, mimo zobowiązań, jeszcze dwa lata po terminie nie opracowało polityki na rzecz redukcji emisji w sektorach non-ETS, co według NIK grozi niedopełnieniem wymagań unijnych.

Rekomendacje NIK

W celu poprawy procesu zarządzania środkami EU ETS oraz ochrony interesów budżetu państwa, NIK zaleca:

1. Opracowanie mechanizmów przeznaczania dochodów ze sprzedaży uprawnień na projekty redukujące emisje CO₂.
2. Wdrożenie mechanizmów monitorujących i kontrolujących wykorzystanie tych funduszy.
3. Podjęcie działań legislacyjnych nakładających obowiązek rozliczania wydatków funduszy pozabudżetowych, w tym zwrot niewykorzystanych środków do budżetu.
4. Stworzenie długoterminowej polityki niskoemisyjnej, którą ministrowie odpowiedzialni za transformację klimatyczną powinni niezwłocznie wdrożyć.

Pełen raport NIK dostępny w załączniku.

Źródło: NIK